

טיוטת הצעה ל"מגילת זכויות החיים"

הקדמה

בשנת 1948 אישרה עצרת האו"ם את "מגילת זכויות האדם", מסמך היסטורי שעיגן את זכויות האדם בחוק הבינלאומי והעניק בסיס חוקי ומוסרי איתן למאבק עליהן בכל העולם. מאבק זה הביא מאז להפלת רוב המשטרים הטוטליטאריים והוא מאיים כיום על המעטים שעדיין נותרו.

כיום, בתחילת המאה החדשה, ברור כי איום לא פחות חמור על קיום האנושות נשקף מההרס ההולך וגובר של הביוספרה. ארגונים למען הסביבה פעילים כיום בכל העולם, אך אין להם בסיס חוקי בינלאומי דומה לזו שמעניקה מגילת זכויות האדם.

הטיוטה המצורפת היא הצעה למגילה כזאת. כמו בכל אמנה נעשו בה פשרות רבות שלא יהיו לרצון בעלי הדעות הקיצוניות יותר, כגון צמחונים או מתנגדי הניסויים בבעלי-חיים, אבל פשרות כאלה הן הכרחיות לאמנה הזקוקה לבסיס בינלאומי רחב.

בעניין זה אני שואב עידוד רב מהודעת מזכירו האישי של הדלאי למה מטיבט, הטנזין גייצ'ה טניונג, מה-14 למרץ 2003, כי, בעזרתה של ד"ר רנוקה סינג, "המאמר הכתוב ברוח של כבוד לכל החיים הובא בקצרה לידיעת הוד קדושתו הדלאי למה והוא שבע רצון... הוד קדושתו שואב עידוד מפעולות כמו אלה הנעשות על ידיך ועל ידי אחרים."

גיינ גודול, האשה המופלאה מן השימפנזים, כתבה מכתב ברוח דומה.

אודה על כל הערה או ביקורת.

הכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות החיים

טיוטת הצעה לעצרת הכללית של האומות המאוחדות

הואיל והמין האנושי ניחן ביכולת לחקור ולהבין את הסובב אותו, לחזות את תוצאות מעשיו ולהבחין בין טוב ורע ;

הואיל והמין האנושי פיתח עוצמה שטרם נודעה כמותה בין המינים החיים על פני כדור הארץ, למד לשלוט באיתני הטבע ושינה את הסביבה לבלי הכר ;

הואיל והמין האנושי צמצם את השפעת הברירה הטבעית על בני האדם והחליפה במערכות ערכים דתיות, משפטיות ומוסריות המעניקות זכויות לחלש, לחולה, לנכה, לבעל-המום ולזקן, והמחייבות להתערב במהלך חייהם של בני אדם מלידה עד זקנה, להגן עליהם מכל סכנות הטבע, למנוע סבל, לרפא מחלות ולהאריך חיים ;

הואיל והתערבויות אלה גרמו לכך שאוכלוסיית המין האנושי פרצה את מגבלות הטבע, התרבתה יותר מכל מין אחר והתפשטה על פני כל כדור הארץ, והיא מכלה מרחבי מחיה, מזון ומשאבים במידה ההולכת וגוברת, ללא גבול נראה לעין ;

הואיל ובבני הארצות המפותחות מתפשטת ההתמכרות לסיפוקים מידיים, לחיי נוחות ולתחרויות בין בני המין האנושי לבין עצמם בכל תחומי החיים, ובכך גובר הלחץ הכבד בלאו-הכי על יכולתו של כדור הארץ לשאת ולכלכל את המין האנושי יחד עם מגוון צורות החיים האחרות החולקות אותו ;

הואיל ומעשים אלה של המין האנושי בדורות האחרונים הביאו למעגל-קסמים הרסני שחולל השמדה חסרת-תקדים של מינים, סוגים ומשפחות של יצורים חיים, הרס בתי גידול, דלדול משאבים והרעלת הקרקעות, האוקיאנוסים והאטמוספירה בכדור הארץ, עד כדי סכנה קרובה ומוחשית לקיומם של מינים רבים, ובהם המין האנושי עצמו ;

הואיל והאנושות החלה להבין כי היא מהווה חלק זעיר ממארג ענק של יחסי-גומלין בין אינספור מינים חיים התלויים זה בזה בדרכים מסועפות ומורכבות מאוד שטרם נחקרו והובנו כראוי

והיוצרים יחד את הביוספרה של כדור הארץ; כי החיים על פני כדור הארץ מתאפשרים מכוח מגוון חוקי תורשה, תהליכי התפתחות, אורחות התנהגות, דרכי תקשורת וחיי משפחה וחברה האופייניים לכל מין, שעוצבו ע"י דורות רבים לאין-שיעור והמהווים פתרונות עתיקים ומפליאים בתבונתם לאתגרי הקיום;

והואיל והאנושות מכירה עתה באחריותה הבלעדית להרס ההולך וגובר של כדור הארץ בעטיים של מעשיה, ומבינה כי תהליכים אלה תורמים להתגברות המלחמות, המגיפות, הבצורות והשואות האקלימיות המתחוללות כיום, והחליטה, מתוקף מעמדו המיוחד של המין האנושי בין כל המינים החיים, ליטול על עצמה לנסות לתקן את תוצאות מעשיה ולהציל את עצמה ומינים אחרים מאבדון;

לפיכך מכריזה העצרת באזני כל באי עולם את ההכרזה הזאת בדבר זכויות כל היצורים החיים כאדיאל שאליו צריכים לשאוף כל אדם, ציבור או מדינה ביחסיהם עם היצורים החיים האחרים כדי שהמין האנושי יוסיף להתקיים ולהתפתח יחד עם יתר המינים בכבוד וברווחה.

סעיף א.

1. כל מין (species) של יצורים חיים הקיים בטבע, על כל זניו, מופעיו ואוכלוסיותיו השונות, מהווה חלק חיוני מהביוספרה והמשך קיומו חיוני לקיום המינים האחרים.

2. האטמוספרה של כדור הארץ, כל הנהרות, הימים והאוקיאנוסים, כל יערות-הגשם וכל האתרים הייחודיים מבחינת הפלורה, הפאונה והתנאים האקולוגיים השוררים בהם, הם נכסיה של הביוספרה כולה ובאחריות המין האנושי כולו, ללא הבדלי אומה ומדינה, בפני דור זה ובפני כל הדורות הבאים.

3. כל זיהום של האוויר, הקרקע, מקווי מים עומדים או זורמים או פגיעה בהם במקום אחד בעולם דינם כדין זיהום או פגיעה במשאבים אלה בעולם כולו ופגיעה בנכסיהם המשותפים של הביוספרה והמין האנושי כולו.

סעיף ב.

1. לכל היצורים החיים בטבע זכות שווה לחיות ולהיות ריבוניים על חייהם כפי שמתירים להם התנאים הטבעיים השוררים מקדמת דנא במקום חיותם וכפי נטייתם, האינסטינקטיבית או התבונית.
2. לכל המינים והאוכלוסיות של היצורים החיים בטבע זכות שווה להתקיים ולהתפתח באופן אוטוגנטי ופילוגנטי על פי תנאי סביבתם הטבעית. כל מין הוא אוצר מדעי, אסתטי ותרבותי שכל האומות לדורותיהן זכאיות להכירו וללומדו תוך שמירה על זכויותיו על פי אמנה זו.
3. למין האנושי זכות ליטול על עצמו, על פי חוקי המוסר שלו, את האחריות על כל הנוגע לזכויותיהם של בניו כפרטים. בכל מקרה בו קיים איום על זכותו של אדם לחיים, לחירות ולביטחון אישי, המוקנית לו במגילת זכויות האדם, יגבר תוקף זכות זו על חוקי הברירה הטבעית.
4. עקב הפרה חד-צדדית זאת שמפר המין האנושי את חוקי הברירה הטבעית, מקבל המין האנושי על עצמו, באופן חד-צדדי, ליצור, במחשבה תחילה, את האיזונים האקולוגיים כנגד הסכנה לביוספרה שנוצרה עקב ביטול חוקי הברירה הטבעית בהתפתחות האדם. באופן זה ישתלב המין האנושי במאזן האקולוגי ויציית לחוקיו ברמת המין כולו, מבלי לחשוף בני אדם בודדים לברירה הטבעית.

סעיף ג.

1. לא יתנכל אדם לשלומו, לחירותו, לרווחתו או לכבודו של יצור חי, בין יצור החי בטבע ובין יצור החי במשק ביתו, אלא אם כן הוא מוכרח לעשות כן על פי סעיף ב3.
2. לא יגרום אדם סבל ליצור חי בטבע או בשביה המסוגל לחוש סבל, גופני או נפשי, לצורכי מסחר, שעשועים, עבודות צבא, ספורט, פולחן דתי או כל צרכים אחרים שאינם צרכי קיום.
3. לא יגרום אדם סבל ליצור חי בטבע או בשביה המסוגל לחוש סבל, גופני או נפשי, לצורכי ניסויים מדעיים או רפואיים שניתן לעשותם על מערכות אחרות או על יצורים פחות מפותחים מבחינת היכולת לחוש סבל.

4. לא יפקיר אדם בעל חיים שנולד או גדל בשבי או שניזוק כתוצאה ממעשי אדם, ועקב כך אינו מסוגל לדאוג לעצמו.

סעיף ד.

- 1. לא יפגע אדם ביכולתו של יצור החי בטבע להתפתח ולהתרבות על פי החוקים השוררים בטבע.
- 2. לא יעשה אדם דבר אשר יסכן את קיומו של מין טבעי אלא במקרה שבו טפיל ייחודי מאיים באופן מוחשי וחמור על אוכלוסייה אנושית.
- 3. לא יפגע אדם בבית-גידולו של מין כלשהו לצורכי ניצול משאבים, תיירות, בניית או הרחבת יישובים או השלכת פסולת.
- 4. לא יפגע אדם בגיוון הגנטי הטבעי של מין טבעי, לא יצמצם אוכלוסייה של יצורים חיים בטבע ולא יפריע לקשרים בין אוכלוסיות.
- 5. לא יפגע אדם במבנה החברתי של יצורים החיים בחברה.

סעיף ה.

- 1. לא יפגע אדם במגוון הביולוגי (biodiversity) הקיים בבית-גידול טבעי.
- 2. לא יפר אדם את האיזון האקולוגי הקיים בבית-גידול טבעי ע"י הכנסת מינים זרים לאותו בית-גידול.
- 3. לא יתערב אדם ביחסיהם של יצורים חיים בטבע אלה עם אלה.

סעיף ו.

- 1. לא יצור אדם ע"י ברירה מלאכותית, הכלאה, הנדסה גנטית או כל שיטת טיפוח אחרת מין של בעל-חיים שעצם תכונותיו האנטומיות, הפיזיולוגיות, הכימיות או ההתנהגותיות גורמות סבל לאותו בעל-חיים.

2. לא יצור אדם מין בעל תוקפנות מוגברת מלידה.

3. לא ישחרר אדם בטבע בשום תנאי מין או זן שנוצר באופן מלאכותי.

סעיף ז.

אין לשום אומה או שבט זכות קניין על שום מין, חי או מאובן, אנדמי או פאנדמי, מצוי או נדיר החי בשטחם. יש לראות באותם אומה או שבט כנאמן על מינים אלה, הזכאי להכנסות התיירות הנובעות ממנו תוך שמירה על זכויותיהם של אותם מינים על פי אמנה זו, ואת המינים עצמם כנכסי המין האנושי כולו, בדור זה ובכל הדורות הבאים, בכפוף לכל סעיפי אמנה זו.

סעיף ח.

1. על כל החברות, הדתות ומערכות המשפט בכל המדינות לפעול להחלת חוקי המוסר כפי שהם מקובלים כיום בין בני אדם, בשינויים המתחייבים מההבדלים המוזכרים בסעיף ב, גם על שאר היצורים החיים.

2. על כל האומות והמדינות לנקוט מייד בצעדים נמרצים להפחתת ריבוי של המין האנושי כדי לעצור את הפגיעה בביוספרה הנובעת מהתפוצצות האוכלוסין האנושית. יש לסייע לאומות המתפתחות לצמצם ולבקר את הילודה באוכלוסייתן. על הדתות להכיר בכך שתחרות הריבוי בין קבוצות אנושיות, שלובתה עד היום בעיקר ע"י הדתות הגדולות, מדרדרת את המין האנושי אל סכנת שואה עולמית כבר בדור זה.

3. על כל האומות והמדינות לנסות ולשקם ככל יכולתן בתי-גידול שנהרסו, לנקוט מיד צעדים נמרצים להגנה על כל המינים הנתונים בסכנת הכחדה, ולהחזיר לטבע מינים ואוכלוסיות שנעקרו ממקומם או נכחדו, אחרונים לצאת ראשונים לחזור, ככל שניתן הדבר.

4. על החוק הבינלאומי לבסס קטגוריה חדשה של פשעים שייקראו "פשעים נגד האדמה", כגון רצח-מינים והרס בתי-גידול, כפשעים בזדון נגד כל האומות והמדינות, התובעים כבר כיום המוני קורבנות בחיי אדם ומינים אחרים, בדומה לפשעים נגד האנושות. יש לבטל את טענת אי-הידיעה כפוטרת מעונש ולתבוע לדין מבצעי פשעים אלה בפני בתי-דין בינלאומיים. צוותים

בינלאומיים חייבים להתחיל בפיקוח על כל הגורמים בעלי האינטרסים לטווח קצר – ממשלות, חברות כלכליות, תאגידים וכדומה – המבצעים פשעים אלה בסתר ובגלוי.

5. על הכלכלה העולמית להכיר בעובדה שאידיאל "הצמיחה הכלכלית" כפי שהוא רווח כיום מתנגש בצורה חריפה עם שלום הביוספרה והמין האנושי בתוכה. הגיע הזמן להכיר בסכנות התחרות התוך-מינית ובנטייתה להסלמה ללא גבול, בנזקים שבצרכנות פרועה ובהשתעבדות לצרכים מלאכותיים שאינם משקפים את טובת הפרט אלא מוכתבים ומלוכים ע"י תעשיות וקבוצות כוח. יש לתעל את התחרותיות האנושית מאפיקיה הכוחניים והרכושניים הנוכחיים לאפיקים אינטלקטואליים, רוחניים, מדעיים, אמנותיים וספורטיביים כדי להפחית מסכנות התחרות ההולכת וגוברת על שטחים, משאבי טבע, כוח, רכוש ומעמד.

6. על מערכות החינוך להנחיל לילדי כל העולם את ההכרה המדעית כי שלומם, בריאותם ורווחתם של המין האנושי תלויים באופן הדוק וגורלי בשלומם, בריאותם ורווחתם של כל המינים החיים על פני כדור הארץ. יש לעודד את תושבי כל הארצות להכיר מקרוב את הטבע הסובב אותם במקומות מגוריהם, בארצותיהם ובעולם כולו, להבינו ולהעריך את יופיו, תבונתו ורבגוניותו כנכסים של האנושות וכל החיים למשפחותיהם.